

Спеціалізованій вченій раді
Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова
ДФ 26.053.018

ВІДГУК

**офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, доцента,
завідувача кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка
Лях Тетяни Леонідівни на дисертацію Бибики Дар'ї Дмитрівни на тему:
«Формування соціального лідерства у майбутніх соціальних працівників в
умовах професійної підготовки», подану на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 231 «Соціальна робота»**

Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена впровадженням реформ в соціальній сфері, що змушують місцеві громади переосмислити існуючі та вибудувати нові й більш дієві системи надання соціальних послуг, фокусуючись на потребах своїх мешканців. Вище означене актуалізує роль соціальних працівників у цих процесах, підкреслює важливість лідерської позиції цих фахівців в організації міжвідомчої та міждисциплінарної взаємодії в найкращих інтересах отримувачів соціальних послуг.

Це, в свою чергу, потребує внесення суттєвих змін у змістові й процесуальні аспекти підготовки майбутніх соціальних працівників, що інтегрує соціокультурний, соціально-педагогічний, професійно-технологічний та управлінські аспекти, надає цій підготовці цілісності та логічності.

Саме тому, актуальності набуває здійснення наукових досліджень, що пропонували б нові підходи до розробки й реалізації організаційно-педагогічних умов формування соціального лідерства у майбутніх соціальних працівників в процесі професійної підготовки.

Безперечно, підсилюють значущість теми і низка суперечностей, що потребують вирішення, а саме між: суспільним запитом на формування соціального лідерства у соціальних працівників та недостатньою увагою до

розв'язання цієї проблеми закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку студентів до соціальної роботи; потенційними можливостями аудиторної та позааудиторної навчальної й соціально-виховної діяльності студентів та непослідовним й фрагментарним їх використанням в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до соціального лідерства; необхідністю формування соціального лідерства у майбутніх соціальних працівників і відсутністю науково обґрунтованих структурно-функціональної моделі та організаційно-педагогічних умов цього процесу у закладах вищої освіти.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження пов'язане з науковими розробками, що проводяться на факультеті соціально-економічної освіти та кафедрі теорії та технології соціальної роботи Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за темою: «Актуальні проблеми теорії та практики соціальної роботи». Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої ради Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол №8 від 27 грудня 2017 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків, сформульованих у дослідженні.

Дисертаційна робота Бибик Дар'ї Дмитрівни виконана на високому професійному рівні, містить цінні наукові результати.

Як найбільш істотні наукові результати виконаного дисертаційного дослідження вважаємо за доцільне відзначити такі:

вперше науково обґрунтовано структурно-функціональну модель формування соціального лідерства у майбутніх соціальних працівників, що складається з цільового, організаційного, змістовно-методичного, результативного блоків; організаційно-педагогічні умови формування соціального лідерства у майбутніх соціальних працівників в умовах професійної підготовки; визначено критерії (мотиваційно-ціннісний, знаннєвий, особистісний, діяльнісно-практичний), відповідні показники та рівні (реактивний, активний, проактивний) сформованості соціального лідерства у майбутніх соціальних працівників.

Особливо вважаємо за необхідне відзначити розроблену Бибик Дар'єю Дмитрівною Школу «Social лідерства – Student» та запропоновані нею механізми навчально-методичного забезпечення її освітнього середовища, а також навчально-тренінгові програми літньої та зимової Школи з формування соціального лідерства.

Враховуючи сфери застосування цінностей лідерства в соціальній роботі дисертанткою розроблено змістові напрями організації діяльності Школи «Social лідерства – Student», а саме: використання сильних сторін майбутнього соціального працівника як соціального лідера; формування командного співробітництва; формального та неформального навчання; проектного менеджменту; використання партнерських можливостей у створенні та підтримці функціонування неформального середовища; створення середовища формування брендингу; програмно-цільовий напрям створення неформального середовища; практико-орієнтований напрям підвищення соціального лідерства; дискусійний та екскурсійно-розважальний.

Дисертація Бибик Дар'ї Дмитрівни має науково обґрунтовану структуру: вступ, три розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел і додатки. Послідовність і логіку викладу тексту дисертації визначено необхідністю вирішення поставлених завдань дослідження.

У дисертаційному дослідженні Бибик Дар'ї Дмитрівни уточнено сутність понять «соціальне лідерство», «соціальне лідерство соціальних працівників», «формування соціального лідерства у майбутніх соціальних працівників».

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується чіткістю окреслених кваліфікаційних ознак дослідження – метою, визначеними об'єктом і предметом дослідження; підтверджується коректністю постановки розглянутих завдань, обґрунтованістю вихідних положень, добором комплексу дослідницьких методів, адекватних меті та завданням роботи.

Дисертація Бибик Дар'ї Дмитрівни виконана на належному науковому рівні, що підтверджує володіння здобувачкою теорією досліджуваної проблеми і відповідними методами наукового пошуку. Обґрунтовані дисертанткою результати

дослідження забезпечують новизну і вірогідність загальних висновків дисертації і загалом не викликають сумніву.

Оформлення роботи відповідає сучасним вимогам до наукових праць такого рівня. Позитивне враження справляють табличні матеріали, рисунки, гістограми й додатки.

Необхідно відзначити експериментальну базу дослідження (Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова (м. Київ); Ніжинський педагогічний університет імені Миколи Гоголя (м. Ніжин); Чернігівський університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів)). Загалом дослідженням було охоплено 377 осіб, з них: 322 студентів (ЕГ – 165; КГ – 157) першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти, 28 стейкхолдерів – здобувачів вищої освіти (випускників) і 28 фахівців-роботодавців.

Результати дослідження пройшли достатню апробацію під час науково-практичних конференцій різного рівня, в яких брала участь дисертантка.

Висновки дисертації достатньо виважені, логічні, достовірні, науково обґрунтовані й відповідають поставленим завданням.

Кількість та обсяг опублікованих праць переконує в належній апробації та впровадженні основних положень дослідження.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях. Основний зміст роботи висвітлено у 31 публікації (із них 23 – одноосібні), зокрема: 2-х монографіях (у співавторстві), 2-х працях методичного характеру (у співавторстві), 12 статтях в наукових фахових виданнях України та інших держав (з яких 4 – у фахових виданнях України, що індексуються в наукометричних базах (категорії В), 1 – у періодичному зарубіжному виданні, 7 – у наукових фахових виданнях України (із них 1 – у співавторстві), 15 тезах доповідей (із них 3 – у співавторстві).

Значущість дослідження для науки і практики та шляхи його використання.

Одержані Бирик Дар'єю Дмитрівною результати дослідження мають вагоме значення для підготовки майбутніх соціальних працівників у закладах вищої

освіти, а також практики соціальної роботи, оскільки нинішні соціальні служби переорієнтовують свою діяльність на професійне вдосконалення фахівців з соціальної роботи. Цінними є також матеріали тренінгів, які можна впроваджувати в процесі підготовки волонтерів соціальної сфери. Запропоновані у дисертаційному дослідженні практичні рекомендації з формування соціального лідерства можуть бути використані соціальними менеджерами при розробці та упровадженні місцевих програм розвитку громад та підвищення соціальної активності їх мешканців.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Загалом позитивно оцінюючи наукове та практичне значення здобутих дисертанткою результатів дослідження, все ж вважаємо за доцільне назвати деякі дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

1) В обґрунтуванні актуальності наукової проблеми для підсилення значущості заявленої структури соціального лідерства майбутніх соціальних працівників варто б додати показник «емоційний інтелект».

2) Заслуговує на увагу детальна характеристика виокремлених автором організаційно-педагогічних умов формування соціального лідерства у майбутніх соціальних працівників (другий підрозділ третього розділу дисертації). Однак, вважаємо за потрібне наголосити, що друга організаційно-педагогічна умова потребує більшого обґрунтування, особливо щодо міждисциплінарного зв'язку вибіркового дисциплін «Основи лідерства», «Соціальне лідерство» з нормативними дисциплінами спеціальності 231 «Соціальна робота».

3) Робота значно б виграла, якби авторка чіткіше визначила відповідність кількісних показників якісним на проактивному рівні у студентів експериментальної групи.

4) Варто було б більше уваги приділити характеристиці учасників експериментальної роботи та зазначити процедуру відбору досліджуваних, обґрунтувати вибір емпіричної бази дослідження.

Зазначені побажання й зауваження не знижують теоретичної та практичної цінності проведеного дослідження, яке є цілісним, має незаперечну наукову новизну та практичне значення.

Загальний висновок:

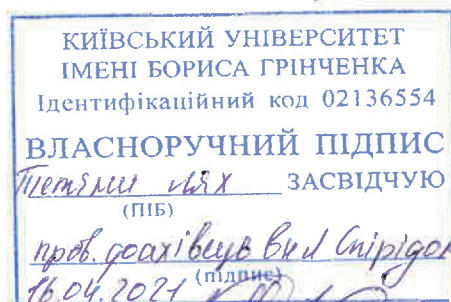
Актуальність теми, самостійність і завершеність здійсненого дослідження, наукова новизна і практична значущість одержаних результатів, аналіз опублікованих наукових праць дає підстави зробити такий загальний висновок: дисертаційна робота Бибик Д.Д. «Формування соціального лідерства у майбутніх соціальних працівників в умовах професійної підготовки» відповідає галузі знань 23 Соціальна робота спеціальності 231 Соціальна робота та вимогам Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 року (зі змінами і доповненнями згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 283 від 03 квітня 2019 року), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 06 березня 2019 року, а її авторка – **Бибик Дар'ї Дмитрівни** – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 231 Соціальна робота.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи Інституту людини
Київського університету імені Бориса Грінченка

Тетяна ЛЯХ

прев. до архіву вкл. Снірідомова
(підпис)
16.04.2021